

Bilaga 2 SWOT-analys

Redogör för SWOT-analysen som ni gör för hela området.

Allmän beskrivande text

SWOT-analysen har sin grund i lokalbefolkningens identifierade styrkor, svagheter, utvecklingsbehov/möjligheter och hot så som den kartlagts genom ett flertal olika verktyg vilka beskrivs längre ner i dokumentet.

Av de analyser som genomförts och ligger till grund för strategin är den tydliga slutsatsen att områdets absolut främsta styrkor är dess människor och dess miljö. Tillsammans utgör de drivkrafterna och resurserna som samskapar både livsmiljö och möjligheter till sysselsättning och inkomster. De är helt enkelt de grundläggande byggstenarna i områdets utveckling.

Hos de som lever och verkar på landsbygderna i området anges de lokala initiativen och de lokala drivkrafterna som det absolut viktigaste för Leader Mittland Plus att stötta. Vi ser leadermetoden i sig som en styrka för att komplettera de större tillväxtfrämjande strukturerna med en mikronivå för lokalt ledd utveckling.

Utöver kartläggningen hos privatpersoner, föreningar, näringsidkare och offentliga organisationer i hela det berörda leaderområdet har en hel del fakta samlats in genom statistik från SCB, ekonomifakta, Arbetsförmedlingen, med flera.

Deltagande kommuners analyser har också kartlagts som en del av bilden, liksom regionala analyser och planer.

Strategin ska visa på våra lokala utvecklingsområden, men vi lever i en global värld där alla påverkar alla.

En omvärldsanalys genomförd av Kairos Future för samtliga leaderområden identifierade trender som är relevanta för SWOT. Vi har även kartlagt läget i Sverige avseende några av de insatsområden som identifierats, och stor vikt har lagts vid hållbarhet.

Utöver denna har en mycket stor mängd rapporter lästs för att få en heltäckande bild av läget i omvärlden och vad i omvärlden som påverkar utvecklingen i det lilla lokala perspektivet.

Allt sammantaget har resulterat i denna SWOT-analys, som sedan ligger till grund för identifierade styrkor och utvecklingsmöjligheter som bildar övergripande mål och insatsområden för Leader Mittland Plus 2023-2027.

Livsmiljö, boende och service

Styrkor	Svagheter	Möjligheter	Hot
<p>Attraktiv och trivsam livsmiljö</p> <p>Trygg plats</p> <p>Närhet till allt</p> <p>Främjar psykisk hälsa</p> <p>Lockar till inflyttning</p> <p>Tillåtande klimat</p>	<p>Levande landsbygd inte sanning i hela området</p>	<p>Värda och utveckla den fysiska miljön</p> <p>Attraktiv miljö för boende och fritidsmiljö</p> <p>Tillvarata naturen mer</p>	<p>Fokus på tätorter framför landsbygder</p>
<p>vältrafikerade vägstråk och järnvägskommunikation</p> <p>God service, kollektivtrafik, cykelbanor, skola</p>	<p>Otillräcklig offentlig/kommersiell service och infrastruktur</p> <p>Få cykel- och gångleder</p> <p>Bristande vägunderhåll</p> <p>För lite variation av boendetyper</p> <p>Avveckling och centralisering landsbygdsskolor</p> <p>Brist på sociala mötesplatser i vissa delar</p>	<p>Förflytta samhällsnormen - från identiteten för landsbygd som besöksplats och bosättningsplats senare i livet till en plats att leva, hela livet</p> <p>Kollektiva lokala lösningar</p> <p>- likvärdig service och infrastruktur</p> <p>- Smarta landsbygder</p> <p>- skolor och förskolor</p> <p>-innovativa servicetjänster</p> <p>-alternativ till kollektivtrafik</p> <p>Bostadsrotation,</p> <p>Fritidshus som permanentboenden</p> <p>Fritidshus ger ökad besöksnäring</p> <p>Nya och utvecklade sociala mötesplatser stärker livskvalitet och företagsamhet</p>	<p>Bristande satsning infrastruktur och service</p> <p>Lägre grad av /försämrade service och infrastruktur minskar platsens attraktivitet</p> <p>Brist på tillgängliga bostäder och efterfrågade boendeformer minskar attraktivitet och hämmar inflyttningen</p>
<p>Stark lokalanda och samhörighet</p> <p>Vi väver nätverk, och vi vill samarbeta för att nå längre</p>		<p>Det lokala engagemanget som utvecklingsmotor</p> <p>Integration skapar möjligheter</p> <p>Inflyttning, kompetenshöjning, attitydförändringar.</p> <p>Nätverken och de sociala interaktionerna är en utvecklingsmotor om använt klokt</p>	<p>Ett mer intolerant samhälle i stort med segregation och avståndstagande</p>
<p>Inkluderande befolkning, integration Stolthet över landsbygden</p> <p>Stolthet över kulturarv</p> <p>Vana av samverkan mellan sektorer</p> <p>Många sociala mötesplatser</p>			
<p>Lokala skolor av betydelse för inflyttning</p>		<p>Skolans betydelse för inflyttning</p> <p>Mötesplatser för unga</p>	<p>Centralisering av skolor hotar inflyttning</p>

Föreningar, fritid och kultur

Styrkor

Rikt och diversifierat idrotts- föreningsliv
 många driftiga föreningar och många eldsjälar
 Etablerade nätverk mellan föreningar och organisationer
 Nya nätverksformer och enfrågaföreningar övertar traditionellt föreningslivs roll
 Lokalt engagemang och en stark sammanhållning för att lösa gemensamma utmaningar
 Ökad integration genom idrott och föreningsliv

Stor tillgång till friluftsliv och rekreation
 rikt djurliv och goda fiskevatten
 Flera attraktiva turistmål och växande besöksnäring
 Närhet till idrottsanläggningar
 Rikt kulturarv
 Spännande nya kulturinslag följer nya medborgare

Svagheter

Nyrekrytering i föreningar är svårt

Begränsad tillgänglighet/framkomlighet till vandringsleder och naturreservat.
 Utbyte och samordning mellan sektorer och aktörer kan förbättras.
 Fritidsgårdar och samlingsplatser saknas
 Få aktiviteter/aktivitetsplatser för barn och unga
 Få mötesplatser för kultur, kreativitet och aktiviteter

Möjligheter

Generationsväxling och nya föreningsformer behövs
 Innovativa lösningar för självständig föreningsekonomi
 Ökad samverkan lokalt mellan föreningar, organisationer och företag
 Stärkt socialt engagemang och organisering
 Digitala enfrågenätverk kan fylla föreningars funktion
 Ökad integration genom idrott och föreningsliv

förverkligande av framtidsvisioner
 Utveckla aktiviteter för barn och unga
 Inkludera nya medborgares kulturtraditioner
 Utveckla fritid och kultur för hälsa, välbefinnande och återhämtning
 kulturella evenemang ett tillväxtområde

Hot

Föreningsliv försvinner, påverkar bygdens utveckling
 Utmaning för föreningar att vara relevanta och attraktiva
 Engagemanget i samhället förändras, få engagerar sig, ”någon borde”

Ökat intresse för natur- och kulturupplevelser en utmaning för bevarande och hållbarhet

Begränsade möjligheter till stöd för kultur- och föreningsliv i landsbygd

Klimat och hållbarhet

Styrkor

Växande intresse för social hållbarhet
Människor upplever hög grad av trygghet, god sammanhållning och psykisk hälsa

Växande intresse för ekologisk hållbarhet
Hållbarheten finns på landsbygderna, här odlas framtidens livsmedel i hållbara jordbruk
God tillgång till förnybar energi

Växande intresse för ekonomisk hållbarhet
Delningskulturen, företag inom cirkulär ekonomi och de sociala företagen ökar
Ökad efterfrågan på lokalproducerade varor och tjänster
REKO-ringar och liknande försäljningskanaler ökar

Svagheter

Låg omställningstakt i lokalsamhällen i förhållande till de globala klimathoten
Låg andel av odlad åkermark är ekologiskt odlad.
Hållbara lösningar för transporter/resor saknas.
Pendling med bil sker till stor del med fossildrivna bränslen

Förhållandevis hög sårbarhet för livsmedelsförsörjning nationellt och lokalt

Möjligheter

Jämställdhet och inkludering är viktigt.
Fler hälsofrämjande aktiviteter
Digitalisering för att minska utanförskap

Omställning till nettonollutsläpp av växthusgaser och en fossilfri utveckling
Tillvarata ungas engagemang för hållbarhet, dvs ”Generation Greta
Naturvård för bevarande och återställande (biologisk mångfald)
Utveckla mer hållbara transporter för gods och personer
Fler laddstationer genom delningskultur
digitalisering ger platsobundenhet
Lokal produktion och lokal försäljning ökar i medvetande
Turism i det egna området ökas stadigt och allt fler väljer bort flyg som transportmedel
Samhällskontraktet i omvandling.
Landsbygden har redan erfarenheter.
Förändrat klimat kan skapa nya möjligheter för odling och för ny teknik
Öka efterfrågan på ekologiska lokala varor och tjänster
Skapa förutsättningar för utökad självförsörjning
Stimulera delningsekonomi, cirkulär ekonomi och social ekonomi

Hot

Klyftorna i folkhälsa ökar utifrån plats och demografi.

Ökad belastning på naturen till följd av vår konsumtion
Effekter av miljöförstöring såsom extrema väderförhållanden
Låg andel ekologiskt jordbruk
Pendling med bil sker till stor del med fossildrivna bränslen

Ekonomi upplevs som otrygg

Näringsliv och sysselsättning

Styrkor	Svagheter	Möjligheter	Hot
<p>Goda förutsättningar för alla typer av näringsliv</p> <p>Naturen en betydande resurs för försörjning, gröna näringar, besöksnäring och livsmedelsförsörjning</p> <p>förutsättningar för energiproduktion</p> <p>förutsättningar för besöksnäring</p> <p>Tradition av Kooperation bra för social ekonomi</p> <p>Stark entreprenörsanda</p> <p>Fler företag än riksnittet</p> <p>e-handelsföretag blir fler</p> <p>Företagsranking</p> <p>Hög andel nyföretagande</p> <p>Goda transportmöjligheter via järnväg och tillgång till hamn vid kusten</p>		<p>Natur- och kulturresurser som källa till hållbar försörjning</p> <p>Utveckla företagande i bred bemärkelse utifrån lokala förutsättningar</p> <p>Fler arbetstillfällen inom social ekonomi</p>	<p>Ökad exploatering av mark för energiutvinning upplevs negativt för livskvalitet hos lokalbefolkning</p>
		<p>Samverkan mellan företag och organisationer för ökad företagsamhet och företagsetableringar</p> <p>E-handel som utvecklingskraft</p> <p>Nya leveranssätt för produkter och e-handel</p> <p>Ökat nyföretagande</p> <p>Ökad besöksnäring</p>	
<p>Ökad efterfrågan på lokala livsmedel</p>	<p>Få yrkesfiskare/fiskodlare</p>	<p>Ökad lokal produktion och förädling för livsmedelsförsörjning</p> <p>Alternativ produktion av fisk och grödor i vatten en utvecklingsmöjlighet</p>	<p>Regelverk kring yrkesfiske inte anpassat för våra förhållanden</p> <p>Avsaknad av generationsväxling för yrkesfisket hotar fiskenäringen</p>
<p>Förhållandevis låg arbetslöshet i området</p> <p>Pendling mellan landsbygd och stad möjlig för många</p>	<p>Flyttströmmar till tätorter för sysselsättning</p> <p>Högre arbetslöshet bland unga och utrikesfödda</p>	<p>Unga och utrikesfödda i meningsfull sysselsättning, t ex lärlings- och praktikplatser</p>	<p>flyttströmmar till tätorter för sysselsättning</p>

Demografi och tillväxt

Styrkor	Svagheter	Möjligheter	Hot
<p>Närheten till städerna utgör motor för tillväxt</p> <p>Återflytt efter studier</p> <p>Näringslivsfokus hos de som inte studerar vidare</p>	<p>Ungdomar flyttar från bygden</p> <p>Hög medelålder på flera håll</p> <p>Stora socioekonomiska skillnader</p> <p>Växande grupp äldre</p> <p>Få utrikesfödda</p>	<p>Behålla och öka befolkning genom fungerande service</p> <p>Ödehus omvandlas till bostäder och verksamheter</p> <p>Ökad inflyttning p.g.a. flexibilitet i arbetslivet</p> <p>Invandring ger inflyttning</p> <p>Ökad flexibilitet i arbetslivet stimulerar inflyttning</p>	<p>Hot med den äldre generationen.</p> <p>Avfolkning och låga födelsetal, unga kvinnor flyttar</p> <p>Färre personer ska försörja allt fler</p>
<p>Ökad utbildningsnivå</p>			<p>Psykisk ohälsa ökar</p>

Digital och teknisk utveckling

Styrkor

Den digitala transformationen och fiberutbygganden har kommit långt
 God tillgång till digitala servicelösningar
 E-handel och e-tjänster ökar tillgänglighet till varor och tjänster
 Utbildningsmöjligheter på landsbygd ökar och beroendet av stad för utbildning minskar
 Nischutbildning inom e-sport finns i området

Svagheter

Fiberutbyggnaden är inte fullständig
 Viktiga samlingspunkter saknar uppkoppling
 Digitala servicelösningar inkluderar inte alltid landsbygder

Vissa åldersgrupper står utanför den digitala världen

Tillgänglighet till mobil telefoni inte lika god som tidigare fast telefoni

Möjligheter

Digitala lösningar minskar geografiska avstånd
 Ger platsberoende förutsättningar för distansarbete, studier och kompetensutveckling
 möjliggör nya flexibla sätt att samarbeta, mötas och medskapa
 möjliggör satsningar på ny och grönare teknik
 mer e-handel
 Tillgänglighet på lika villkor för stad och land

Digitalisering ökar delaktighet och samhörighet

Bryter ensamhet och isolering

Hot

Beroende av digitala lösningar skapar sårbarhet

Digitala klyftor blir klassklyftor och bidrar till ojämlikhet

Digitalisering kan bidra till ensamhet och isolering hos äldre

Områden utan täckning

Digital teknik, elberoende och mobil telefoni gör oss sårbara

1.1.1 Hur har vi gått tillväga?

Samhällen bygger på relationer och nätverk. Bättre nätverk ger vanligtvis ger bättre möjligheter.

I vår informationsinsamling har vi använt de relationsbaserade metoder som vi använder i vår verksamhet dagligen. Vi jobbar med noder, eller om en vill – sammanlänkade nav och ekrar i ett stort nät. Likt virusspridningsscheman. Det är en teoretisk beforskad modell för effektiv kommunikation påverkan som bygger på att alla individer finns i en mångfald av sociala och organisatoriska nätverk och tar med sig budskap mellan de olika nätverk hen befinner sig i. På så sätt sprids och fångas information i många led och kan färdas tillbaks. Det här gäller i det lilla sammanhanget för individen likaväl som mellan organisationer och verksamheter, mellan orter lokalt och globalt.

Varje medlem i LAG-styrelsen och i föreningen har stora nätverk, och har bidragit till att sprida budskapet och till att vi kunna skapa oss en bred bild av styrkor, svagheter och utvecklingsmöjligheter.

Vi har kontaktat våra kommuner för att få namn på de personer och lokala organisationer kommunens tjänstemän och politiska företrädare tycker är viktiga att ha med i kartläggningen. Dessa personer har bjudits in.

Vi har haft en stående fråga på vår hemsida om vilka personer och organisationer som borde vara med i kartläggningen. Dessa personer har bjudits in.

Enkät har skickats till samtliga projektägare i Leader Mittland Plus, förtroendevalda i våra politiska organisationer, personer som har bedömts viktiga att ha med i vår kartläggning.

Enkäten har varit tillgänglig via hemsida och facebook för berörd allmänhet.

LAG-styrelsens ledamöter har spridit enkäten i sina privata och yrkesmässiga nätverk.

Covid-säkrade lokala fokusgrupper har genomförts av LAG-styrelseledamöter i nätverkstanken, resultat återkopplat i formulär.

Uppföljande personliga samtal med ett urval av personer som i enkäten angett att de vill berätta mer har gjorts av leaderkansliet.

Fysisk workshop med sektorsindelning har genomförts med LAG-styrelsen och adjungerade

Digitala workshops med geografisk avgränsning kommunvis har genomförts

Blandad digital workshop med LAG-ledamöter och adjungerade har skett i slutfasen av strategiarbetet.

Avstämning har gjorts med tjänstemän i respektive kommun ang strategins inriktning.

Avstämning politiskt i kommunerna angående strategins inriktning har gjorts av berörda tjänstemän.

Avstämning med regionala tjänstemän angående strategins inriktning har genomförts av leaderkansliet.

Öppna Zoom-möten för att stämma av innehållet i strategin har genomförts. Inbjudan har skickats till de intressenter som varit med i kartläggningen samt lagts ut öppet på sociala media för synpunkter.

1.1.2 Omvärld

Tillväxten, välfärden och demokratin står idag inför stora utmaningar. Mycket pekar på att vi framöver kommer att leva, verka och bo i ett samhälle som på nytt är förändrat på genomgripande sätt, inte minst genom den klimatomställning som är absolut nödvändig och den teknologiska utvecklingens transformerande kraft.

Utvecklingen har medfört en fortsatt urbanisering, en förändrad demografi, en värderingsutveckling mot individuella utvecklingsideal, en genomgripande teknologisk utveckling med digitalisering, automatisering och AI och en omfattande immigration i relation till befolkningen.

Förutsättningarna för att leva, verka och vara delaktig i samhället ser olika ut beroende på en mängd faktorer såsom utbildningsnivå, socio-ekonomisk bakgrund, kön och svensk respektive utländsk bakgrund. Det ser också olika ut beroende på var i landet man bor.

Allt större rurala områden inkluderas i den urbana regionen och stadsnära landsbygd är en del av den urbana regionen. I takt med att samhällsekonomin utvecklats från jordbruk till industri och slutligen till tjänstedominerade verksamheter i en globaliserad ekonomi har städerna vuxit. I och med städernas utveckling har efterfrågan på arbetskraft ökat och har lett till inflyttning till närliggande landsbygd.

Forskning om landsbygder konstaterar att landsbygden ofta ses som ”den andre”, i kontrast till den normativa staden. Landsbygderna tillskrivs identiteter som besöksplats och för fritidsboende, som bosättningsplats ”senare i livet”, ena plats för naturresurser och landsbygd som den hållbara platsen.

Städer och landsbygder är beroende av varandra.

Det hållbara samhället i samtiden. Globalt har välfärdsutvecklingen över tid bidragit till ökad tillväxt, produktion och konsumtion. Det har också bidragit till allvarliga hot för miljö- och klimat. Tillväxten, välfärden och demokratin står idag inför utmaningar. Mycket pekar på att vi framöver kommer att leva, verka och bo i ett samhälle som är förändrat på genomgripande sätt, inte minst genom den teknologiska utvecklingens transformerande kraft.

Klimatet. Miljöhotet är en realitet och det är vi människor som orsakat det. Miljö- och klimatfrågorna måste lösas akut. Klimatförändringarna påverkar människor, natur och samhällen lokalt, regionalt, nationellt och globalt men omställningen vi står inför med mål som nettonollutsläpp av växthusgaser och en fossilfri utveckling innebär också möjligheter.

Digitaliseringen. I den tid vi lever har digitaliseringen trängt in i de flesta delar av mänskligt liv och Sverige har en av Europas bästa digitala infrastrukturer, ett mycket högt användande av internettjänster och en hög digital kompetens bland invånarna.

Samtidens digitala transformation är gränsöverskridande. Den spänner över landsgränser, sektorsgränser, branschgränser, kunskapsområden och politikområden. Vi har svårt att förutse exakt vart det kommer att leda, men vi vet redan nu att digitalisering och utvecklingen av teknologier innebär och kommer att innebära en genomgripande förändring av människors vardagsliv, företags affärsmodeller och de flesta mänskliga verksamheter som digitaliseringen och leder till. En fusion av teknologier och fysiska, biologiska och digitala system med utveckling av robotar, artificiell intelligens, bio-teknik och 3D-printing öppnar för möjligheter som kommer att förändra vad vi gör, hur vi gör det och vad som går att göra.

Post-covid-19. Covid-pandemin drabbade världen 2020 och den kommer med stor sannolikhet ha effekter på människor, vårt samhälle och vårt näringsliv under lång tid framöver. Vi har lärt oss att vi inte kan ta något för givet och att vi är sårbara, både som nation och som individer.

Beteenden vi trodde inte var möjliga att förändra har vi på kort tid förändrat i grunden, och nya vanor har vuxit fram. Vi kan naturligtvis inte veta idag vilka beteendeförändringar som kommer att bestå över tid när det gäller t ex resvanor, konsumtionsmönster, utbildningsformer och arbetsformer. Men vi vet att många *har* ändrat sina vanor och sett att det finns andra möjliga sätt att leva och verka. Andra effekter är att fler fritidshus tycks ha utnyttjats som permanentboende och många har sökt sig till orter på relativ landsbygd under pandemin och nya arbetsmönster med distansarbete har etablerats. Många företag omvärderar nu den fysiska arbetsplatsen och uppmuntrar till arbete på distans i högre utsträckning i de yrken där det är möjligt. Betydligt färre resor med fossildrivna fordon har gjorts, vi har hemestrat och vistats i naturen som aldrig förr, odlingsintresset har blomstrat, den lokala konsumtionen av lokalproducerad mat och e-handeln har ökat.

Hot och möjligheter med självuppfyllande profetior. Hur vi berättar om vår bygd och om städer har faktiskt betydelse. Att prata om städer och landsbygder befäster en skillnad istället för att vi lyfter det som är gemensamt. Det är trots allt betydligt mer. Att i narrativ utgå ifrån att det ena går i stad men inte i landsbygd och vice versa kanske är helt kontraproduktivt, för om du säger att det inte är möjligt kan det bli sant. Det samma gäller hur vi uppfattar oss själva och hur vi blir tilldelade identiteter för en grupp, en plats eller dig som individ. Genom att berätta utifrån att allt är möjligt och i positiva ordalag kan vi faktiskt möjliggöra utveckling, inte begränsa oss till den förutfattade meningen. Vi har urkraft.

Med det sagt, här har vi en utmaning. Här följer en nulägesspaning i den nationella statistiken som jämför statistiska variabler mellan olika kommuntyper i Sverige. Vilka ska vi vända på?

- Det är högre andel äldre i landsbygdskommuner och lägre andel utrikesfödda
- Andel med eftergymnasial utbildning är lägre minskar med täthetsnivå
- andelen naturresurser i form av produktion som bidrar till tillväxt och för rekreation är högre i landsbygdskommuner
- ytan som utgörs av fritidshusområden relativt lika i samtliga kommuntyper
- Företagandet i relation till befolkningen är relativt lika i städer och landsbygder
- Andelen företag i förhållande till befolkningen är högre i storstadskommuner
- andelen egenföretagare i förhållande till förvärvsarbetande befolkning är högre i glesare landsbygdskommuner
- Fördelningen av anställda per bransch i de olika kommuntyperna är relativt lika
- Sysselsättningsnivån är relativt lika mellan städer och landsbygder
- Det finns skillnader inom vilken sektor arbeten finns, privat sektor är dominerande i storstadskommuner
- Storstadskommuner har högst andel pendling
- Veckopendlingen är en betydande del av pendlingen från landsbygdskommuner till tätare kommuner
- Boendeformer skiljer sig åt mellan städer och landsbygder. I landsbygdskommuner är den absolut dominerade formen hus medan det i storstadskommuner är lägenheter.
- Andelen fritidshus i förhållande till det totala bostadsbeståndet är väldigt högt i glesa landsbygdskommuner jämfört med storstadskommuner. Andelen fritidshusägare som bor i en annan kommun är däremot relativt lika.
- Det finns en viss skillnad mellan kommuntyper i kommunens kostnader per verksamhetsområde. T ex är andelen som läggs på pedagogisk verksamhet högst i storstadskommuner och andelen som läggs på vård och omsorg är högst i glesa landsbygdskommuner.
- Besöksnäringen i landsbygder och i städer är båda beroende av internationell och inhemsk turism.
- De regionala skillnaderna i ekonomisk aktivitet och inkomster växer i Sverige och det finns en stark koncentration till storstadsområdena.

1.1.3 Behov och utvecklingsmöjligheter – resultat av lokal SWOT

1.1.3.1 Människorna

Social hållbarhet – trender globalt och nationellt

- Jämställdhet och inkludering är viktigt
- De sociala klyftorna ökar i samhället
- Klyftorna i folkhälsa ökar utifrån plats och demografi
- Kvinnor flyttar ifrån landsbygd i större utsträckning än män
- Vi rör oss allt mindre

Människorna och dess välmående. Mentaliteten och vi-andan, sammanhållning och gemenskap mellan människor, att tillåtas vara den man är och en kultur där alla säger ”hej” är styrkeområden som identifierats. Vikten av välmående lyfts med människan i fokus. Psykisk hälsa, lugn, trygghet är nämns både som styrkeområden och utvecklingsområden. Vikten av att ha meningsfull sysselsättning/jobb för att må bra lyfts som utvecklingsområden och i området finns unga och äldre, inflyttare och infödda som av olika anledning står långt från arbetsmarknaden. De behöver vägar in i arbetslivet för försörjning, delaktighet och hälsa.

Samhörighet och samarbete. Gemenskapen lyfts som förutsättningsskapande utvecklingsmotor. Samverkan, nätverk och lärande skapar förutsättningar för engagemang, delaktighet, integration, drivkraft, kompetensutveckling, mod och trygghet. Många byar och samhällen har redan stark sammanhållning och stor gemenskap, framför allt där det finns tillgängliga mötesplatser, tillräckligt många och dessutom initiativrika människor.

Ett tillåtande klimat - vi är alla olika. I vår mångfald ryms en blandning av idéer och kulturer, kompetenser och livserfarenheter och tillsammans kan det leda till kreativ dynamik och nya lösningar. Att verka för integration och inkludering i samhället har betydelse för hur vi mår och hur både individer och bygd utvecklas. Vi välkomnar nya invånare och möter dem med nyfikenhet och respekt, tillsammans ser vi till att vi blir en gemenskap som bygger vår bygd där våra olika kulturer stärker varandra.

Det lokala engagemanget – ett samhälle med nya villkor. Att förverkliga lokala idéer lyfts som det absolut viktigaste för Leader att jobba med. Medskapande, lokalt engagemang och en stark sammanhållning för att lösa gemensamma utmaningar kommer högt på listan över vad som är både en styrka och ett lokalt behov att vidareutveckla. Tillsammans. Det sociala kontraktet där det offentliga förväntas ta en allt mer betydande roll för service och infrastruktur har förändrats. Här har landsbygden ett försprång – vi är vana att hitta egna lösningar på våra lokala utmaningar.

Barn och unga. Skolans betydelse för utveckling och inflyttning lyfts som en styrka av vissa, som utvecklingsområde av andra. Fritidsgårdar och samlingsplatser

behövs och ungdomarna vill själva att det ska finnas fler platser att samlas för rekreation och aktiviteter såsom skatepark, cykelpark, samlingsplatser för motordriven ungdom. Att ”bygga barnens framtidstro” genom att stötta ungas förverkligande av framtidsvisioner i ungdomsprojekt skapar en grund för kommande generationer där de får en roll i utvecklingen och kan påverka framtiden, och ser sig själva på landsbygden i framtiden.

Föreningslivet. Föreningslivet är rikt och diversifierat i hela området och är en styrka, men har också stora utmaningar i att engagera och rekrytera unga och vuxna in i föreningar. Det finns behov av generationsväxling och behov av innovativa lösningar för ekonomisk självständighet i föreningarna.

Fler invånare. Att behålla eller öka områdets befolkning, särskilt unga och i förvärsarbetande ålder, är en nödvändighet. För att behålla invånare i våra landsbygder och locka fler att flytta in behöver landsbygdens service i form av skola, äldreomsorg, service, kollektivtrafik, företagande, fritid, föreningsliv osv fungera. Till inflyttningen bidrar flyktingar, inflyttare framför allt från Europa men även sk corona-flyktingar som lämnat staden först tillfälligt men som med digitaliseringen och den efter pandemin utökade platsobundenheten i yrkesutövandet ser att livet i landsbygden är bättre och de blir kvar.

1.1.3.2 Livsmiljön

Ekologisk hållbarhet – trender globalt och nationellt

- Klimatförändringarna är allvarliga och det är människan som orsakat förändringarna.
- Cirkulär ekonomi får allt större betydelse och delningsekonomin växer
- Avstånd betyder allt mindre, digitaliseringen leder till ökande platsobundenhet
- Hållbarheten finns på landsbygderna, här odlas framtidens livsmedel i hållbara jordbruk
- Lokal produktion och lokal försäljning ökar i medvetande
- Turism i det egna området ökas stadigt och allt fler väljer bort flyg som transportmedel
- Klimatsmarta transporter efterfrågas
- Resiliens och säkerhet allt högre på agendan, det finns en oro för klimatförändringar och många preppar

Attraktiv livsmiljö – Närheten (till allt) lyfts återkommande som en styrka. Områden som lyfts fram som både styrkor och möjliga utvecklingsområden är service, kollektivtrafik, cykelbanor, skola, barn och ungdomsaktiviteter, friluftsliv och rekreation, kultur och sociala mötesplatser.

Naturen – skog, sjöar, berg och hav är styrkor och tillgångar för området. Naturen och livsmiljön lyfts fram som en av de i särklass viktigaste faktorerna till varför människor väljer att bo i vårt område. Vår natur lyfts både som livsmiljö och för rekreation, men också som resurs för gröna näringar, besöksnäring och

livsmedelsförsörjning. Tillgång till naturen med frisk luft, skog, berg, fjäll, vatten, ängar och odlingsmark är en styrka och utvecklingskälla för både livskvalitet och för försörjning i form av råvara och för besöksnäring. Naturen är ett område att bevara för framtida generationer och ses som möjlighet att utveckla nya verksamheter ifrån vilket styrks av att naturvård har lyfts som ett utvecklingsområde.

Biologisk mångfald - Naturen behöver tas omhand, vi behöver sköta skogar, fjäll, vattendrag, stränder, och det öppna landskapet och här är befolkningen och deras engagemang jätteviktig. Om det öppna landskapet växer igen hotas den biologiska mångfalden, och även kulturvärden förstörs. Också vår kust och vattendrag behöver omvårdnad för att bibehålla mångfald och friskt vatten. Vi behöver återställa naturmiljöer, minimera utsläpp och avfall från industri och privatkonsumtion och även minimera den påverkan som vår produktion av varor och tjänster har på ekologi och miljö.

Kulturen – våra bygder präglas av hur vi levt och verkat sedan urminnes tider. Vi har starka kulturtraditioner vi vill föra vidare och vi skapa nya kulturtraditioner. Våra nya medborgare tillför nya inslag och berikar vår livsmiljö. Kulturen är ett verktyg för att människor att mötas och kittar ihop oss till gemenskap. I de kulturella uttrycken skapas välbefinnande för kropp och själ, samhörighet till lokalsamhället och ger utrymme för en mängd nya affärsmöjligheter.

Bostäder – vi behöver tillgängliga permanentbostäder. Tillgänglighet till bostäder är ett tydligt uttalat utvecklingsområde oavsett var i Mittlands landsbygder vi befinner oss. Behov av omvandling av befintliga byggnader, bostäder och lokaler har uttryckts liksom behovet att skapa förutsättningar för bostadsrotation då många attraktiva lägen står tomma. Bostäder för äldre lyfts särskilt som utvecklingsområde då många äldre inte har möjlighet att bo kvar på hemorten om de vill ha tillgång till t ex servicehus. Att satsa på bostäder för permanentboende stärker attraktiviteten i den fysiska miljön. Fler bostäder välkomnar också möjliga nya invånare till oss. Det är dock genomgående boende för inflyttning, boende senare i livet och de nya generationernas bostadsbehov som är i fokus snarare än boende för besöksnäring.

Mötesplatser – virtuella och fysiska platser att mötas på fyller många funktioner i landsbygder. En och samma mötesplats är ofta både en plats för samvaro, för kollektiva utvecklingsmöten, för evenemang, rekreation och fritidsaktiviteter inom idrott och kultur, och ibland också en plats för entreprenörskap genom att lokala företagare utnyttjar mötesplatsen för affärer i olika former. Mötesplatser fungerar också som arenor för den sociala ekonomin.

Fysisk miljö - Att vårda och utveckla den fysiska miljön såsom fastigheter, utemiljö, skyltning, rekreationsplatser lyfts också som ett utvecklingsområde.

Service och infrastruktur - Behovet av lokal service, vägar och cykelbanor, bredband och digitala lösningar lyfts oftare som ett utvecklingsområde snarare än en tillgång för lokalområdets utvecklingsmöjligheter och det är en förutsättning för både livskraftiga samhällen och inflyttning på sikt. Landsbygdens invånare behöver samma slags service, varor och tjänster som storstaden kan erbjuda sina. Men med färre människor får det ske på ett annat sätt. Lokala servicelösningar där flera parter samverkar kring fasta eller mobila servicepunkter för att lösa bristerna kan utvecklas. Behovet av tillgänglighet är större än utbudet, och fungerande kollektivtrafiklösningar är extra viktiga för barn, ungdomar, äldre och nysvenskar som saknar bil och körkort och därmed inte kan förflytta sig. Att verka för nya former av kollektivtrafik med hjälp av bilpooler, samåkningslösningar och liknande bidrar ett attraktivt samhälle men också i stor utsträckning till minskade utsläpp.

Digital och mobil tillgänglighet – området har hög grad av tillgänglighet till bredband och mobiltelefoni, men det gäller inte alla. De yngre i kartläggningen har poängterat att bredband är en absolut nödvändighet för att delta i t ex grundskola och gymnasieutbildning idag, något som blivit extra tydligt under pandemin. Snabb uppkoppling är viktigt i många avseenden när t ex sjukvård, bankärenden och inköp förflyttas i allt större utsträckning till en digital miljö. Bredband behövs också för det platsberoende arbetet, för de lokala företagens konkurrenskraft, för nyföretagande och för vår kommunikation med omvärlden. Det är helt enkelt en förutsättning för att vardagslivet ska fungera. De flesta offentliga verksamheter har övergått till e-tjänster och då är tillgängligheten till digital kommunikation helt nödvändig. Den mobila täckningen fyller i många avseenden samma behov som bredband, men med det tillägget att många känner sig otrygga när mobilnätet inte är tillräckligt utbyggt, t ex när det gäller akuta situationer.

Fritidsaktiviteter - Närhet till idrottsanläggningar nämns som en styrka och skäl till varför en bosatt sig just på vår plats, medan andra fritidsaktiviteter såsom skatepark, cykelpark, utegym, spontanidrott och liknande är återkommande önskemål framför allt från de yngre och föräldrar med hemmavarande barn. Tillgång till fritidsaktiviteter betonas av alla åldrar oberoende av plats. Trygghet och gemenskap, lugn och ro är mjuka värden är styrkor som många anger som skäl till varför de bosatt sig i Mittland.

Klimat och miljö – Den klimatförändring vi ser ger skäl till snabb omställning för att förhindra koldioxidutsläpp och minimera våra avtryck på moder jord. De negativa effekterna borde ha nolltolerans, men behöver åtminstone minimeras radikalt. Samtidigt finns det möjligheter i omställningen som vi kan ta tillvara och vidareutveckla. Det kan t ex gälla förnyelsebara och miljövänliga energilösningar, cirkulär ekonomi och smarta lösningar för kommunikation. Fantasin sätter gränserna. Oavsett behövs en påverkan så att de varor och tjänster vi konsumerar är så närbelägna och lokala som möjligt och även miljövänliga.

1.1.3.3 Företagsamheten

Ekonomisk hållbarhet – trender globalt och nationellt

- Samhällskontraktet är i omvandling, vad är offentligt och vad är privat? Landsbygden går före och har redan erfarenheter.
- Ekonomin upplevs som otrygg med kryptovalutor, pandemins effekter på ekonomi och arbetstillfällen, börsens pendlingar
- Utflyttning till landsbygder leder till ökade priser på bostäder. Värdet ökar på fastigheter och det blir lättare att låna pengar, men det blir också dyrare att köpa bostad.
- Skog ligger i tiden som investeringsobjekt
- Klimatflyktingar söker sig till norra Europa
- Avstånd betyder allt mindre, digitalisering leder till platsobundenhet
- Upplevelser blir allt viktigare för ekonomin

Näringslivet är beroende av alla de parametrar som är listade under avsnitten Människan och Miljön i detta kapitel, och precis som med det mesta vi dokumenterat så hänger det tätt samman. Genom digital och fysisk tillgänglighet, fungerande service och teknik kan företagen etableras och utvecklas, och omvänt är människorna och livsmiljön beroende av livskraftigt värdeskapande entreprenörskap för att platsen ska vara attraktiv. Småföretagen har en viktig roll på landsbygderna där de fungerar som arbetsgivare, en källa till lokalt kapital som cirkulerar och även som drivkraft i samhällsutvecklingen genom sitt lokala engagemang.

Gränser mellan det som görs för människa, miljö och näring är ofta flytande då det är helheten som ger styrkorna och möjligheterna.

Entreprenörskap och företagande – entreprenörsandan och företagandet lyfts som en styrka i Mittland och kommer även högt bland listade utvecklingsområden. Behovet att utveckla företagande i bred bemärkelse utifrån de lokala förutsättningar som finns uttrycks tydligt, liksom vikten av att öka antalet arbetstillfällen bland annat genom att stödja företagande och företagsetableringar. Styrkor och utvecklingspotential finns inom våra gröna näringar med skog, jordbruk, småskalig lokal livsmedelsproduktion och försäljning, utveckling av besöksnäring. Livsmedelsförsörjning lyfts som behov och möjlighet att öka lokal produktion och självförsörjning. Ökad förädling och försäljning med nya försäljningsformer anges som utvecklingsområden.

Platsoberoende arbete och digital transformation – att verka för platsoberoende arbeten oavsett inriktning ger möjligheter och skapar förutsättningar för distansarbete, innovativa lösningar, ny teknik och kompetensutveckling oberoende av var du bor. Den digitala utbyggnaden ger näringslivet förbättrad tillgång sin omvärld och omvärlden får tillgång till företaget. Marknader blir större och mer tillgängliga för t ex e-handel och marknadsföring. Den digitala tillgängligheten kan bidra till att öka effektivitet och produktivitet. Mycket blir tillgängligt för alla

på lika villkor i och med den digitala transformationen. Den stärker också leaders grundtanke genom att möjliggöra nya sätt att samarbeta, mötas och medskapa. Det innebär också en möjlighet för ökad inflyttning till Mittland.

Social ekonomi – Den sociala ekonomin med framförallt föreningslivet som näringsidkare ses som en styrka och en möjlighet. Det sociala företagande innebär ofta ett lokalt perspektiv där lokala parter tillsammans skapar lösningar. I området finns en lokal tradition av samverkan och Kooperation att bygga vidare på i hela leaderområdet.

Jordbruk och fiske - Medelåldern har varit och är till viss del hög bland både lantbrukare och yrkesfiskare. Under senare år har flera unga tagit över jordbruk och infört andra arbetssätt och försäljningskanaler för sina produkter, vilket påverkat landsbygder positivt på olika sätt. Mjölkorna har blivit färre och har i stället i hög grad ersatts av köttdjur, andra verksamheter har tillkommit och idag finns det fler hästar än t ex mjölkkor i området. I området är de båda näringarna småskaliga. Den ökade efterfrågan på närproducerad mat och utvecklingen av besöksnäringen innebär möjligheter för dessa verksamheter och de nätverk som vuxit fram under innevarande leaderperiod för att tillgängliggöra de lokala produkterna är en styrka och en möjlighet att bygga vidare på. Närmare kontakt med slutkunderna via nya försäljningskanaler och en kombination med andra verksamheter som Bo på Lantgård erbjuder även i framtiden möjligheter för landsbygdens utveckling samtidigt som vi blir mer självförsörjande.

Fiskodling på land är ett annat område kan ge både jordbruket och yrkesfiskarna nya inkomstkällor beroende på i vilken bransch verksamheten drivs. I området är vattenbruk, besöksfiske, kommersiellt insjöfiske och miljöåtgärder för att underlätta naturlig reproduktion viktiga insatser för att stärka yrkesfiske och fritidsfiske. Miljöåtgärderna kan vara att undanröja vandringshinder och återställa bottnar i åar, bäckar och älvar så att fisken kan leka och reproducera sig.

Besöksnäring – Besöksnäringen växer i Sverige och kan också skapa många fler arbetstillfällen hos oss. Natur och kulturmiljöerna kan, rätt förpackade, bli till besöksmål året om för besökare i alla åldrar, både från närområdet men också längre ifrån. Här kan samverkan skapa många positiva effekter. Besöksnäringen med dess platsberoende konsumtionsmönster där gästerna kommer till oss är den näring som nämnts mest utifrån behov av att utveckla. Områdets natur- och kulturresurser är väl lämpade för en hållbar besöksnäring och goda förutsättningar finns för att dels utveckla som kommersiell självbärande verksamhet, dels som komplement till verksamheter som jordbruk och fiske.

Arbetsstillfällen - Många unga vill stanna kvar i vårt område och många som studerat på annan ort vill återvända. Leadermetoden kan användas för att fler verksamheter ska etableras i området och därmed skapa fler arbetstillfällen och praktikplatser. Leadermetoden kan också vara ett redskap för nya arenor för arbetslösa och kan lösa behov av generationsskiftet och rekrytering, involvera

offentlig sektor för viss kompetensutveckling samt den ideella sektorn och företagarföreningar för att knyta kontakter.

Hållbar omställning – utvecklingsprocesserna måste ske i en hållbar riktning. Den sociala hållbarheten med välmående människor i ett sammanhang där de kan vara sig själva, utvecklas och må bra, en ekologisk hållbarhet där naturmiljö och livsmiljö går en hållbar framtid till mötes, och en ekonomisk hållbarhet där företagandet använder resurser på ett innovativt och väl avvägt sätt ses möjliga områden att utveckla inom Mittland, men ses också som en sådan självklarhet att det ska finnas i alla prioriteringar som görs, oavsett inriktning.

Statistiktabell Leader Mittland Plus enligt RegSo-indelning samt för hela Sundsvalls kommun

	Bräcke	Timrå	Ange	Sundsvall	Sundsvall
				I	RegSO
Total yta	3 784	1 234	3 296	4 446	
Befolkningstäthet land Wikipedia	2	23	3	31	
Yta RegSO	3 784	896	3 296		3 652
RegSO	2	20	3		11
Folkmängd	6 203	17 961	9 252	99 522	41 077
Befolkningstäthet inv/km2 ingående RegSO	3	20	2	11	
Befolkning	Bräcke	Timrå	Ange	Sundsvall	Sundsvall
				I (hela)	RegSO
Antal invånare 2020	6 181	17 963	9 226	99 439	41 077
Antal invånare 2000	7 577	17 988	11 234	93 126	
Befolkningsökning 2017-2019	-5	0	-3	1	
Boende i tätorter %	48	84	61	88	
Boende utanför tätorter %	52	16	39	12	
Andel kvinnor	47	49	48	50	
Andel män	53	51	52	50	
Medelålder 2020	47	44	47	43	
Medelålder 1998	43	41	44	41	
Medelålder kvinnor	47	44	48	44	
Medelålder män	48	43	46	42	
Andel högutbildade 2020	15	16	14	26	
Andel högutbildade 2000	8	7	7	14	
Invånare med eftergymnasial utbildning	25	30	24	42	
Medianinkomst 2019	247 548	291 349	268 914	307 513	
Skatt 2021	35,1	34,9	34,6	33,9	
Hushållen					
Ensamhushåll	49,2	46,6	50,6	50,0	
Sammanboende	47,1	48,8	45,2	45,3	
Övriga	3,8	4,5	4,2	4,7	

Sysselsättning och företagande	-	-	-	-	-
Största privata arbetsgivare 2020 (SCB)	Gällö timber AB	SCA Graphic Sundsvall AB	Webhelp Sweden AB	SCA Graphic Sundsvall AB	
Största privata arbetsgivare , antal anställda	125	325	125	675	
Anställda i kommunen (SKR) 2020	618	1 406	792	7 551	
Förvärvsfrekvens 2019	78,8	82,1	80,7	81,9	
Arbetslöshet (AF 2020)	8,1	8,2	7,4	8,5	
Arbetslöshet (AF 2010)	13,3	12,1	11,9	10,7	
Förtidspensionärer 2020	6,2	5,2	6,4	4,6	
Förtidspensionärer 2010	11,2	8,7	9,8	7,8	
Andel bidragsförsörjda 2020	17,1	14,4	15,4	13,8	
Andel bidragsförsörjda 2014	22,5	18,3	17,9	17,2	
Andel företagare 2019	8,6	5,1	7,8	5,2	
Andel företagare 2010	9,4	5,5	8,9	5,5	
Nyföretagare 2020 (Tillväxtanalys)	12	8	10	10	
Nyföretagare 2010	11	11	10	10	
Företagsranking 2021 (1-290)	225	38	264	250	
Företagsranking 2010	237	121	256	200	

Markanvändning, % av yta					
Bebyggelse	1,6	3,9	1,7	3,6	
Skog	91,6	84,6	88,2	85,7	
Jordbruksmark	0,6	3,3	1,3	3,2	
Övrig mark	6,3	8,3	8,9	7,6	
Andel ekologiskt odlad åkermark (kolada)	20,0	22,0	25,0	10,0	
Andel skyddad natur	1,0	1,3	3,0	1,8	
Huspriser, tkr	602	1 605	598	2 427	
Antal frititshus	2 219	1 297	1 850	5 546	
Andel ägda av personer utanför kommunen	73	63	60	26	
Tillgång till fast bredband/Möjlighet till infrastruktur 100 Mbit/s		84		86	
<i>hushåll</i>	95	94	82	94	
<i>arbetsställen</i>	95	90	76	86	
Antal körda mil med personbil / invånare	806	700	775	623	
Miljöbilar i det geografiska området		13,2	8,9	13,4	

Hälsa och välbefinnande					
Självskattat bra hälsotillstånd 2020 (Kolada)	63	58	67	70	
Åk9-elever känner sig trygga i skolan	90	73	69	86	
Män	89	63	60	85	
Kvinnor	-	83	83	87	
Andel 16-65 år som avstår från att gå ut ensamma	13	24	11	26	
Antal våldsbrått/100 000 invånare	857	902	921	1 042	

Genomsnittlig elavbrottstid, minuter per kund	256	98	130	90	
---	-----	----	-----	----	--

